

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Controuersia Vnica. An in Christo fuerit timor vere proprie & absolute
dictus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82325](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82325)

38. scilicet 3. & S. Th. infra q. 46. a. 8. & ibi expositores. A
Vide etiam; quæ scribit Suar. in Comm. circa respon.
ad argumenta D. Th.

ARTICVLVS VII.

Utrum in Christo fuerit timor.

AD septimum sic proceditur. Videtur, quod in Christo
non fuerit timor. Dicitur n. Prouer. 18. Iustus quasi
leo confidens, absque terrore erit. Sed Christus fuit maxi-
me iustus. Ergo in Christo non fuit aliquis timor.

Præterea: Hilarius dicit 10. de Trin. Interrogo eos, qui
hoc ita existimant, an ratione subsistat, ut mori timuerit,
qui omnem ab Apostolis mortis timorem expellens, ad glo-
riam eos sit martyrii exhortatus. Non ergo in Christo ra-
tionabile est fuisse timorem.

Præterea: Timor non videtur esse, nisi de malo, quod non
potest homo vitare. Sed Christus poterat vitare, & malum
pæne, quod passus est, & malum culpæ, quod alijs accidit.
Ergo in Christo non fuit aliquis timor.

Sed contra est, quod dicitur Mar. 14. Cæpit Iesus pa-
uere, & tedere.

Respondendo dicendum, quod sicut tristitia causatur ex
apprehensione mali præsentis, ita timor causatur ex appre-
hensione mali futuri. Apprehensio autem mali futuri, si
omnimodam certitudinem habeat, non inducit timorem.
Vnde Philosophus dicit in 2. Rhet. quod timor non est, nisi
ubi est aliqua spes euadendi. Nam quando nulla spes est e-
uadendi, apprehenditur malum, ut præsens & sic magis
causat tristitiam, quam timorem.

Sic ergo timor potest considerari quantum ad duo. Vno
modo, quantum ad hoc, quod appetitus sensituius natura-
liter refugit corporis læsionem: & per tristitiam, si sit præ-
sens, & per timorem, si sit futura. Et hoc modo timor
fuit in Christo, sicut, & tristitia. Alio modo, potest con-
siderari secundum incertitudinem futuri euentus: sicut
quando nocte timemus ex aliquo sonitu, quasi ignoran-
tes, quid hoc sit. Et quantum ad hoc timor non fuit in
Christo, ut Damasc. dicit in 3. lib.

Ad primum ergo dicendum, quod iustus dicitur esse
absque terrore, secundum quod terror importat perfe-
ctam passionem, auertentem hominem ab eo, quod est ra-
tionis. Et sic timor non fuit in Christo, sed solum secundum
propensionem. Et ideo dicitur, quod Iesus cæpit pauere, quasi
secundum propensionem, ut Hieron. exponit.

Ad secundum dicendum, quod Hilarius eo modo à Chri-
sto excludit timorem, quo excludit tristitiam, scilicet quo
ad necessitatem timendi. Sed tamen ad comprobendam
veritatem humane nature, voluntarie timorem assump-
sit, sicut etiam, & tristitiam.

Ad tertium dicendum, quod licet Christus potuerit vi-
tare mala futura secundum virtutem diuinitatis: erant
tamen inuitabilia, vel non de facili vitabilia secundum
infirmiorem carnis.

Sensus quasi.

Quid sit timor declaratur in textu.

Forma Textus.

PRÆMISSA distinctione responderetur quæsitio
duabus conclusionibus.

Distinctio est, timor potest considerari quantum
ad duo: Vno modo quantum ad hoc, quod appe-
titus sensituius naturaliter refugit corporis læsio-
nem per tristitiam, si sit præsens, & per timorem,
si sit futura. Alio modo potest considerari secun-
dum incertitudinem futuri euentus: sicut quan-
do nocte timemus ex aliquo sonitu, quasi igno-
rantes quid hoc sit. Declaratur hæc distinctio ex
quatuor conditionibus requisitis ad timorem:
Est enim timor apprehensio, mali, futuri, incerti
seu possibilis euitari. In duabus primis, quæ sunt
apprehensio mali, conuenit timor cum tristitia;
quæ etiam est apprehensio mali, differt autem in

tertia; quia sicut tristitia causatur ex apprehen-
sione mali præsentis, ita timor causatur ex appre-
hensione mali futuri: hæc tamen tertia conditio
non sufficit ad inducendum & constituendum
timorem, sed requiritur quarta; quæ est incerti-
tudo seu possibilitas euadendi, ut talis apprehen-
sa. Probatur: quia Arist. in 2. Rhet. c. 5. ait, quod ti-
mor non est, nisi ubi est aliqua spes euadendi:
quod probat: quia si nulla sit spes euadendi, ap-
prehenditur malum, ut præsens, & sic magis caulat
tristitiam, quam timorem.

PRIMA CONCLVS. In Christo fuit timor quan-
tum ad hoc, quod appetitus sensituius naturaliter refugio
futuram corporis læsionem. Manifestatur à simili: quia
in Christo fuit tristitia quantum ad hoc, quod
appetitus sensituius naturaliter refugit præsen-
tem corporis læsionem.

SECUNDA CONCL. In Christo non fuit timor se-
cundum incertitudinem futuri euentus. Probatur ex
Damasc. lib. 3. c. 23.

Expositio Textus.

DE RATIONE timoris differit S. D. & eius ex-
positores in 1. 2. q. 41. & 42 ubi late declarat
& probat ea, quæ breuiter hic tangit, & supponit
ut vera. Vide etiam declarationem quartæ con-
ditionis apud Caiet. & ea, quæ circa responsiones
ad argumenta notat Suar. in Comm.

Controuersia Vnica.

An in Christo fuerit timor vere proprie & absolu-
te dictus.

RATIO dubitandi est: quia S. D. ex Aristot. 2. Rhetor. ait de ratione timoris esse incertitudi-
nem, deinde secunda conclusione pronunciat in
Christo non fuisse timorem secundum incertitu-
nem: ex quo sequitur in Christo non fuisse timo-
rem secundum propriam & quidditatiuam ratio-
nem timoris: ablata enim à re vna essentiali con-
ditione siue differentia, tollitur etiam eius pro-
pria ratio: nam ut ait Philos. in 10. Metaph. tex. 8.
species rerum sunt sicut numeri; quibus nihil tam
parum potest addi vel minui, quin varietur spe-
cies.

CVI difficultati varie respondent exposito-
res. Caiet. dicit quatuor. Primum est, tam primam
quam secundam conclusionem negatam in Chri-
sto fuisse timorem secundum incertitudinem,
intelligendam esse de Christo simpliciter & ab-
solute sumpto, non autem de eo secundum quid;
de Christo autem simpliciter dici non posse sim-
pliciter, quia erat incertus de euentu mali futuri,
sed oppositum, videlicet illum fuisse certum de
euentu mali futuri, tam quo ad scientiam diuinā,
quam quo ad scientiam animæ beatam & infu-
sam. Secundum est posse Christo secundum ali-
quam eius partem, puta rationem inferiorem,
aut cogitatiuam tribui incertitudinem euentus;
nec propterea tamen posse absolute Christo tri-
bui incertitudinem: quia, ut ante dictum est, op-
positum, scilicet certitudo, conuenit illi simpli-
citer; sicut ætiops, qui est albus secundum den-
tes, non potest dici albus simpliciter; quia sim-
pliciter niger est. Tertium est: in Christo secun-
dum aliquam portionem, id est secundum ratio-
nem inferiorem, aut facultatem sensituiam
inferiorem, fuisse timorem quo ad incertitu-
dinem euentus: quod est (inquit) esse in Chri-
sto timorem secundum quid, quo ad incerti-
tudinem euentus: ubi aduerte particulam il-
lam secundum quid non determinare timorem, sed

Ratio dubi-
tandi.

Et sententia
Dei.

sed incertitudinem euentus. Hoc autem explicat Caieta. dicens, potuisse rationem inferiorem apprehendere malum futurum nihil proponendo de certitudine, vel incertitudine euentus, ac per hoc apprehendere malum futurum, vt incertum negatiue: remanebat enim non certum hoc ipso, quod nō proponebatur vt certum: Quod autem ita proponi posset, probat Caietan. quia poterat Christus vt scientia infusa apprehendendo malum futurum, non vtendo illa, vt est scientia certa euentus, & sic apprehendebat malum futurū vt incertum negatiue: & eodem modo poterat malum futurum apprehendi a cogitatiua: quia in Christo non erat redundantia superiorum ad inferiores partes, aut e contra, sed vna quæq; pars sibi propria exercebat; & ideo simul cum incertitudine intellectus negatiua poterat esse eadem incertitudo in cogitatiua, quæ sufficit ad timorē vere & proprie dictum inducendum. *Vltimum* est D. Thom. negare simpliciter in Christo timorem quo ad incertitudinem contrarie. *Ex quibus patet* Caiet. nihil affirmare aut negare de timore, prout est actus voluntatis: quamuis loquatur de incertitudine negatiua, tam vt conuenit intellectui quam vt conuenit cogitatiua. *Secundo patet*, quod existente prædicta incertitudine in intellectu, necesse est etiam eandem esse in cogitatiua: quia intellectus non potest cogitatiua communicare certitudinem in actu secundo, quam ipse non habet. *Tertio patet* Suar. in *Comm.* & Vasq. *disput.* 62. c. 3. haud fideliter retulisse sententiam Caietan. & multa illi falso tribuisse.

Medin. duas alias adhibet solutiones. *Prior* est Victoris, dicentis D. Thom. in secunda conclus. dicere voluisse, in Christo magis fuisse paucorem, quam timorem: quia paucior est de re certa, vt patet (inquit) de illis, qui ducuntur ad supplicium: Paucior enim, non timent. *Posterior* solutio ex alijs ab eo relata est, incertitudinem se habere per accidens ad rationem timoris: quia timor est de malo futuro, & futura nobis communiter incerta sunt: sed tamen aliquando certitudo timorem auget: nam, quando certiores sumus de re, quam timeamus, magis ingrauefcit timor.

Suarez reiecta sententia Caiet. dicit duo. *Primum* est incertitudinem mali futuri, seu spem euadendi, non esse de ratione omnis timoris veri; quia fuga mali absens, & aliquando futuri, etiam si illud malum euitari non possit, est verus timor; quem Damascenus videtur vocasse stuporem. *Secundum* est actum timoris dupliciter haberi posse. Primo per modum actus absoluti, & efficacis. Secundo per modum cuiusdam actus imperfecti seu simplicis displicentia; quæ nolleitas dici solet: & si quidem priori modo fiat, requirit vt malum futurum apprehendatur, vt euitabile, & consequenter, vt aliquam spem euadendi relinquat: quia talis actus efficax versatur circa obiectum, quod pensatis omnibus simpliciter existimatur possibile: & de hoc (inquit) modo timoris loquutus est Aristot. vt colligi potest ex ratione, quam subiungit dicens: timor enim ad consulendum inducit; nemo autem de re consulit, de qua nulla est spes. Et quia hic timor supponit ignorantiam mali futuri, ideo vocat illum D. Tho. timorem secundum incertitudinem futuri euentus. At vero alter timor per modum actus simplicis & imperfecti potest (inquit) esse circa malum indicatum inuitabile; quia huiusmodi actus imperfectus versari potest circa rem impossibilem; sicut enim potest quis desiderare vitam actu imperfecto, etiam si alias iudicet, non posse hic, & nunc fugere mortem; ita potest eam timere, etiam si il-

Naz. in D. Thom. 3. partem.

lam, vt inuitabilem apprehendat: & hic fuit in Christo: quem Damasc. dicit esse naturalem, & D. Tho. ait esse simplicem fugam mali futuri; quæ sentit esse verum ac proprium timorem ab alijs affectionibus distinctum. Quem dicendi modū, vt proprium latius explicat Vasq. dicens se fuisse illius auctorem, & addit se non videre exponi posse D. Th. eodem modo, quo Arist. explicatus est; qui loquitur de eo timore, ad quem Rhetores mouere debent auditores: hic autem non contingit, nisi quando incertus est euentus, ita vt sit locus consultationi. Nam quando malum certissime creditur futurum esse, non est opus suasionē, vt auditores ad timorem inducantur.

BREVITER absolueda est hæc difficultas; cū nulla sit in rei veritate contrarietas inter prædictos dicendi modos, sed maxime consonent. Ad cuius euidenciam eadem, quæ supra tacta sunt in singulis referendis opinionibus repetenda, & explicanda sunt fundamenta.

Observandum est igitur primo, Duplicem esse modum seu actum timoris proprie dicti. Primus est perfectus in ratione timoris, cum sit absolutus & efficax; quia mouet ad consulendum, & ad inueniendum media, & ad ea inuenta in executione ponenda, vt per malum imminens euitetur. Secundus timor est imperfectus in genere timoris; quia non est absolutus & efficax, sed est simplex displicentia & fuga mali futuri; quæ nolleitas nuncupatur: & de ratione timoris vtroque modo sumpti est incertitudo; non tamen eodem modo sumpta. Pro cuius declaratione

Secundo notandum est ex Caietan. duplicem esse incertitudinem. Quædam est positiua, quæ dicit hæsitacionem seu dubitationem de futuritione mali; atque adeo excludit certitudinem cognitionis de futuro malo; & ideo mouet ad consulendum, quibus modis possit malum, quod imminet, euitari & consequenter etiam, vt ait Aristot. spem habet annexam euadendi: & hæc incertitudo, quia manifestam includit scientiæ imperfectionem, nulla potest ratione conuenire Christo Domino, vt ait S. D. in *secunda conclus.* Alia est incertitudo negatiua; cuius etiam in Christi humanitate duplex potest esse subiectum, scil. intellectus & cogitatiua. Nam scientia indita animæ Christi erat habitualis; habitus autem est, quo quis operatur, quando vult: itaque poterat Christus non vt scientia euentus futuri mali, quæ habebat, atque ita pro tunc nō habere in intellectu certitudinem in actu secundo de euentu mali futuri; quod est habere incertitudinem negatiue, ex qua sequitur eadem incertitudo in cogitatiua; quæ nullam de euentu futuro potest habere certitudinem, nisi ex intellectus certitudine deriuatā. Et sicut ex incertitudine negatiua futuri mali existente in cogitatiua sequitur actus timoris, qui est actus appetitus sensitiui, ita ex eadem incertitudine existente in intellectu sequitur actus timoris in voluntate: cuius oppositum non asserit Caietanus, vt ei perperam duo prædicti expositores imponunt. Cum ergo ait S. D. apprehensionem mali futuri, si omnimodam habeat certitudinē, non inducere timorem, dupliciter exponi potest: Primo, vt nomine certitudinis omnimodæ excludat vtramq; incertitudinem, scil. positiuam & negatiuam; & ita verissima est propositio, vt ostendimus. Nec obstat, quod auctoritas Arist. inducta ex *secundo Rhet.* loquatur de incertitudine positiua: quia per notioem & perfectiorē incertitudinem, nō excludendo aliam minus notam, & minus perfectam, probat optime S. D. assumptam propositionem. Secundo exponi potest illa

Resolut.
In Christo non fuisse timorem absolutum & efficacē, sed quendam timorem imperfectum in genere timoris: qui est simplex displicentia & fuga mali.

propositio de certitudine excludente solam incertitudinē positivam: & huic sensui fauet probatio ex dicto Arist. & quia hæc incertitudo, & consequenter timor ad eam consequens dicitur imperfectiorem, incarnato Verbo minime congruentem, ideo S. D. secunda conclusione negat in Christo fuisse timorē secundum incertitudinem, (sc. positivam) futuri eventus, & affirmat primā conclusionē alium modum timoris proprie dicti: qui in genere timoris est imperfectus, & nullam dicit aut connotat imperfectionem Christo minime congruentem: qui tamen ex incertitudine negatiua virtutis cognoscitur derivatur. Nam, si nulla esset incertitudo, malum futurum reputaretur ut præsens, & ita causaret actum tristitiæ non autem timoris proprie dicti.

Postremo sciendum est ex D. Th. 1. 2. q. 40. a. 1. quatuor conditiones esse necessarias ad obiectum spei constituendum. Prima est, ut sit bonum. Secunda, ut sit futurum. Tertia, ut sit aliquid arduum, cum difficultate adipiscibile. Quarta, ut sit possibile adipisci. Quas oēs conditiones habuit euasio mali futuri respectu Christi. Nam quandoque non utebatur scientia futuri eventus, & ideo potuit sperare euasionem, ac proinde etiam timorem habere de malo futuro: Quod enim euasio futuri mali sit quoddam bonum, ex eo patet, quod carere malo apprehenditur, & appetitur, ut quoddam bonum: Et probatur etiam: quia carentia mali opponitur ipsi malo; igitur bonum quoddam est: Quod a, hæc euasio haberet aliquo modo rationem futuri, saltem ut apprehensa, probatur: quia malum non apprehendebatur ut certo futurum, sed ut incertum negatiue; ergo etiam ut euasibile saltem negatiue; quia sc. non apprehendebatur ut inuitabile; igitur apprehendebatur sub ratione futuri possibili: & sic patet etiam vltima conditio. Tertia vero per se nota est: nam euasio mali, puta passionis, erat ardua Christo secundum vires humanitatis, cui malum hoc imminerebat; igitur Christus habere potuit spem euadendi malum passionis in eo futuro, secundum humanitatem; & consequenter in eo potuit esse timor inefficax, qui est displicentia simplex & fuga mali futuri: quam recentiores nolleitatem appellant.

Concl. deducta, & probata.

PRIMA CONCLUS. est: In Christo non fuit timor absolutus & efficax, siue perfectus omnino in genere timoris. Probatur: quoniam hic timor causatur ex incertitudine positiva futuri mali; hæc autem incertitudo non conuenit Christo; ut patet ex dictis supra q. 11. art. 1.

SECUNDA CONCLUS. In Christo fuit timor imperfectus in genere timoris; qui scilicet non est absolutus, & efficax, sed est simplex displicentia, & fuga mali futuri: quam timores vocant nolleitatem. Hæc patet ex dictis in secundo, & tertio notabili.

TERTIA CONCLUS. Vna est relatarum omnium opinionum veritas, diuersis loquendi modis expressa. Caiet. enim affirmat in Christo fuisse timorem proprie dictum, ex incertitudine negatiua procedentem; quem timorem Suarez & Vasquez appellant simplicem displicentiam & fugam mali, & timorem inefficacem. Quod autem dicitur timorem esse posse simul cum certitudine eventus, intelligendum est de certitudine habituali, & de certitudine, prout excludit incertitudinem positivam, non autem negatiuam; vel de timore loquuntur secundum incompletam eius rationem, prout sc. dicit fugam & simplicem displicentiam mali futuri absque vlla spe euadendi; quam fugam & displicentiam vocant timorem proprie dictum: S. Th. autem & Caiet. negant hunc actum esse timoris, & ita quaestio videtur esse de nomine: nam

A prædictum actum esse posse cum certitudine futuri mali, non negant S. D. & Caiet. licet in eo nomen & rationem timoris omnino proprie dicti non admittant; & ideo bene Victoria dixit actum illum fugam seu displicentiam de futuro malo non esse timorem, sed pauorem.

CONTRA primam conclus. produci possent omnia dicta patrum, quæ refert Vasq. ad probandum in Christo fuisse timorem mortis secundum veram & integram rationem timoris: quibus facile satisficit dicendo, in Christo fuisse timorem secundum veram, propriam & integram essentialiter rationem timoris, non tamen secundum oem eam perfectionem, quam natus est habere timor in proprio genere; quia hæc timor is perfectio, cum supponat incertitudinem positivam, diceret magnam imperfectionem in anima Christi, quia tollere ab ea scientiam futurorum.

CONTRA tertiam conclus. quatenus approbat sententiam Caiet. argumentatur Vasq. & cum eo Suar. quia, quod iudicatur certum ab intellectu, non potest apprehendi ut incertum positivum aut negatiue à cogitativa; quia ex intellectu derivatur certitudo in cogitativam: at intellectus Christi iudicabat certo malum, puta mortem esse futuram; ergo nulla incertitudo, ac proinde neque timor esse poterat in cogitativa. Resp. falsam esse minorem simpliciter, & apud Caiet. quia poterat Christus non uti scientia eventuum futurorum, & ita non habere iudicium actuale de malo futuro, & habere incertitudinem negatiuam oppositam certitudini actus secundi; & consequenter etiam habere eandem certitudinem in cogitativa, & actum timoris in appetitu sensitivo.

Secundo: Ad integram rationem timoris, quam Caiet. ex Arist. astruere molitur, quæ nimirum sit cum spe euadendi, non sufficit apprehensio illa obiecti abstracta à certitudine & incertitudine, sed necessaria est incertitudo positiva & dubitatio; ita ut sit aliqua spes euadendi, & timor, ut definitur ab Aristotele; ergo. Resp. duas esse in antecedente falsitates: Prior est Caiet. tribuere Christo timorem, iuxta rationem timoris ab Arist. descriptam, & hic in textu relatarum oppositum n. manifeste patet ex discursu Caiet. qui mentem D. Th. declarat, negantis in Christo timorem secundum incertitudinem. Posterior falsitas est reliqua: partem antecedentis affirmantis necessariam esse incertitudinem positivam, ut sit aliqua spes euadendi, & timor in appetitu: sufficit enim incertitudo negatiua ad spem euadendi cum diuino auxilio, & ad timorem inefficacem; qui, licet sit proprie ac vere timor integram habens essentialiter rationem timoris, non est tamen omnino perfectus in ratione timoris.

ARTICVLVS VIII.

Virum in Christo fuerit admiratio.

A Doctauum sic proceditur. Videtur, quod in Christo non fuerit admiratio. Dicit n. Philosophus in primo Metaph. quod admiratio causatur ex hoc, quod aliquis videt effectum, & ignorat causam. Et sic admirari non est, nisi ignorantis. Sed in Christo non fuit ignorantia: ut dictum est. Ergo in Christo non fuit admiratio.

Præterea: Damasc. dicit in 2. lib. quod admiratio est timor ex magna imaginatione, & ideo Philosophus dicit in 4. Ethic. quod magnanimus non est admiratiuus. Sed Christus fuit maxime magnanimus. Ergo in Christo non fuit admiratio.

Præterea: Nullus admiratur de eo, quod ipse facere potest.